

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta (HE 164/2021 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Matti Sillanmäki, valtiovarainministeriö
- talousjohtaja Pasi Rentola, opetus- ja kulttuuriministeriö
- neuvotteleva virkamies Susanna Grimm-Vikman, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Olli Riikonen, Suomen Kuntaliitto

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia siten, että kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosenttia alennettaisiin 2,08 prosenttiyksiköllä. Valtionosuus olisi vuoden 2022 alusta 23,59 prosenttia ja kuntien omarahoitusosuus olisi 76,41 prosenttia.

Ehdotetussa valtionosuusprosentin muutoksessa on otettu lisäyksenä huomioon 0,30 prosenttiyksikköä liittyen uusien ja laajenevien tehtävien toteuttamiseen siten, että valtionosuusprosentti on 100. Uusina ja laajenevina tehtävinä on huomioitu vanhuspalvelulain mukainen hoivahenkilöstön vähimmäismitoitus (43,7 miljoonaa euroa), sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain uudistus (28 miljoonaa euroa), lastensuojelun jälkihuolto (12 miljoonaa euroa), seulontaohjelman laajennus (10 miljoonaa euroa), oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistaminen (8,4 miljoonaa euroa), varhaiskasvatuksen tuki (6,25 miljoonaa euroa), lastensuojelun vähimmäishenkilöstömitoitus (4,8 miljoonaa euroa), oppivelvollisuuden laajentaminen (2,8 miljoonaa euroa) sekä kuntoutustarpeen arviointia koskeva sairausvakuutuslain muutos (1 miljoonaa euroa). Tehtävämuu-
tosten yhteydessä otetaan huomioon siirto Valtiokonttorille kuntien automaattisen talousraportoinnin ylläpitokustannuksiin (0,15 miljoonaa euroa). Lisäyksenä on otettu huomioon lisäksi 0,80 prosenttiyksikköä erillisen valtionosuuskorotuksen johdosta (245,7 miljoonaa euroa).

Valiokunnan mietintö HaVM 17/2021 vp

Muutoksessa on otettu vähennyksenä huomioon 1,87 prosenttiyksikköä liittyen kuntien ja valtion välisen vuoden 2022 kustannustenjaon tarkistuksen neutralisointiin (563,5 miljoonaa euroa) sekä 0,55 prosenttiyksikköä vuosien 2016, 2018 ja 2019 indeksikorotuksiin liittyvien vähennysten (168,5 miljoonaa euroa) ja 0,76 prosenttiyksikköä kilpailukykysovimukseen liittyvän vähennyksen (233,6 miljoonaa euroa) muuttamisesta määräaikaaisista vähennyksistä pysyviksi vähennyksiksi.

Esityksessä ehdotetaan säädettävän vuonna 2022 kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistuvista määräaikaaisista vähennyksistä ja lisäyksistä. Valtionosuudesta tehtäisiin nykyistä vastaavat pitkäaikaistyöttömien eläketuen menojen vähennykseen (yhteensä 7,0 miljoonaa euroa), lääkintä- ja lääkärihelikopteritoiminnan rahoittamiseen (yhteensä 22,5 miljoonaa euroa) ja kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmän toteuttamiseen (yhteensä 10,0 miljoonaa euroa) liittyvät vähennykset. Valtionosuuksiin lisättäisiin yhteensä 2 miljoonaa euroa liittyen kuntien velvollisuuteen osallistua sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmisteluun.

Valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen osalta lakiin ehdotetaan lisättävän tarkistuksen laskentatapaa täsmentävä säännös. Lisäksi ehdotetaan eräitä teknisluonteisia muutoksia liittyen kotikuntakorvauksen maksuvelvollisuuden määräytymiseen, valtionosuuspäätösten tiedoksiantoon ja oikaisumenettelyyn.

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2022 talousarvioksi ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2022.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) muuttamisesta ehdotetulla lailla säädetään kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosentista sekä valtionosuuteen tehtävistä määräaikaaisista vähennyksistä ja lisäyksistä vuodelle 2022. Esitys liittyy vuoden 2022 valtion talousarvioesitykseen.

Ehdotuksen mukaan kunnan peruspalvelujen valtionosuus on vuoden 2022 alusta 23,59 prosenttia ja kuntien omarahoitusosuus 76,41 prosenttia. Valtionosuusprosentti alenee 2,08 prosenttiyksikköä nykyiseen verrattuna.

Valtionosuusprosenttiin vaikuttavat erilaiset valtionosuuden lisäykset ja vähennykset. Lisäykseenä on otettu huomioon kuntien uudet ja laajenevat tehtävät, joissa valtionosuusprosentti lain mukaan on 100. Uusina ja laajenevina tehtävinä on huomioitu sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla vanhuspalvelulain mukainen hoivahenkilöstön vähimmäismitoitus, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain uudistus, lastensuojelun jälkihuolto, seulontaohjelman laajennus, lastensuojelun vähimmäishenkilöstömitoitus sekä kuntoutustarpeen arviointia koskeva sairausvakuutuslain muutos. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla on huomioitu oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistaminen, varhaiskasvatuksen tuki sekä oppivelvollisuuden laajentaminen.

Valiokunnan mietintö HaVM 17/2021 vp

Lisäksi valtionosuutta lisää kehysriihessä tehty päätös erillisestä valtionosuuskorotuksesta 245,7 miljoonaa euroa vuonna 2022.

Valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksesta säädettyä menettelyä ehdotetaan täsmennettäväksi kuntien talouden ennustettavuuden parantamiseksi. Laskentatavan tarkennuksella pyritään minimoimaan kustannustenjaon tarkistuksen suuret vuosittaiset vaihtelut. Uudella laskentatavalla vuoden 2019 toteutuneiden kustannusten ja valtionosuuden perustana olevien laskennallisten kustannusten erotuksen perusteella tehtävän kustannustenjaon tarkistuksen vaikutus on noin 564 miljoonaa euroa. Esityksessä ehdotetaan valtionosuuteen tehtäväksi tätä vastaava vähennys, koska kuntataloutta on tuettu voimakkaasti vuonna 2020 ja koronasta aiheutuvat välittömät kustannukset kompensoidaan kunnille myös vuonna 2021.

Valtionosuusprosentin muutoksessa on huomioitu vuosien 2016, 2018 ja 2019 indeksikorotuksiin liittyvien vähennysten ja kilpailukyky sopimukseen liittyvän vähennyksen muuttaminen määräaikaisista vähennyksistä pysyviksi vähennyksiksi. Vuonna 2021 kiky-vähennystä ei ole tehty, millä on tuettu kuntia koronapandemiasta aiheutuvien taloudellisten vaikutusten vuoksi.

Valtionosuusprosentin alentaminen ei kuitenkaan tosiasiallisesti pienennä valtionosuuksia nykyiseen tasoon nähden. Valtionosuusprosentin alentamisesta huolimatta kuntien peruspalvelujen valtionosuudet ovat vuonna 2022 kokonaisuudessaan yhteensä 7 971 500 000 euroa, mikä on noin 300 miljoonaa euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa.

Esityksessä ehdotetaan valtionosuudesta tehtäväksi nykyistä vastaavat määräaikaiset pitkäaikaisyöttömien eläketuen menojen vähennykseen, lääkintä- ja lääkärihelikopteritoiminnan rahoittamiseen ja kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmän toteuttamiseen liittyvät vähennykset vuonna 2022. Valtionosuuksiin ehdotetaan lisättäväksi vuonna 2022 yhteensä kaksi miljoonaa euroa, joka liittyy kuntien velvollisuuteen osallistua sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmisteluun. Peruspalvelujen valtionosuuksiin ei vuonna 2022 enää tehdä määräaikaisia lisäyksiä koronavirusepidemiasta aiheutuvien taloudellisten vaikutusten vuoksi, kuten kahtena aikaisempana vuotena.

Lisäksi lakiin ehdotetaan eräitä teknisluonteisia muutoksia, jotka liittyvät kotikuntakorvauksen maksuvelvollisuuden määräytymiseen, valtionosuuspäätösten tiedoksiantoon ja oikaisumenettelyyn.

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella hallintovaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Kunnat ovat suurten muutosten äärellä. Vuonna 2022 kunnat saavat viimeistä kertaa rahoitusta sosiaali- ja terveyspalveluihin. Vuoden 2023 alusta sote-uudistus siirtää sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset kuntien harteilta. Syksyllä 2021 laaditun kuntatalouden kehitysarvion mukaan kuntien tulojen ja menojen välinen epäsuhta ei kuitenkaan poistu. Myös kuntien taloudellisen eriytyksen arvioidaan jatkuvan. Valiokunta painottaa, että kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmää tulee arvioida ja kehittää ottaen huomioon uudistuvien kuntien tarpeet ja toimin-

Valiokunnan mietintö HaVM 17/2021 vp

taympäristön muutokset. Kuntien tehtävistä säädettyä on huolehdittava siitä, että kunnilla on tosiasialliset edellytykset suoriutua velvoitteistaan.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 164/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 1.12.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Riikka Purra ps
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Jussi Halla-aho ps
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Hanna Huttunen kesk
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Mats Löfström r
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Matti Semi vas
jäsen Kari Tolvanen kok
jäsen Heikki Vestman kok
varajäsen Mari Rantanen ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne